

Förslag till svar på remiss av välfärdsutredningens betänkande Ordning och reda i välfärden

Kommunstyrelsen den 13 februari 2017

Khashayar Farmanbar (S)

Ärende 30, Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78)

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster. Syftet med utredningen är att säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått.

Utredningen har även haft i uppdrag att analysera och se över de regelverk som i dag används när privata aktörer anförtros att utföra välfärdstjänster. Det handlar om regelverket för upphandling och lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV). Översynen syftar bl.a. till att lämna förslag om hur regelverken kan förenklas och göras mer flexibla och om hur de kan ändras för att förbättra förutsättningarna för idéburna aktörer. Utredningen har även haft i uppdrag att utreda om kapitalförsörjningsproblem utgör ett inträdes- eller tillväxthinder för sådana aktörer. Vidare har det i utredningens uppdrag ingått att analysera frågor som berör öppenhet och insyn när det gäller hur offentliga medel används, prövning av de privata aktörernas ägare och ledning samt tillfälliga boenden för asylsökanden.

Vi anser att det är av godo att det finns möjligheter för den enskilde att välja vilken skola barnen ska gå i. Det ökar människans makt över sin vardag. Valet måste dock vara eleven som väljer skola, inte skolan som väljer elever. Lika villkor bör gälla för alla skolor, oavsett huvudman, när elever antas. Vi anser att det är orimligt att vissa skolor exempelvis tillämpar ett kösystem, vilket minskar likvärdigheten och ökar segregationen. Att det finns olika aktörer, som exempelvis idéburna verksamheter, såväl inom skolan som inom andra områden kan bidra till att berika välfärden. Då är det också nödvändigt att en rimlig vinst kan tas ut. Det nya regelverket föreslås innehålla en rörelseresultatsbegränsning satt till 7 procentenheter plus statslåneräntan. All rörelsevinst över taket ska återinvesteras i verksamheten.

Dagens styrsystem, som infördes av förra regeringen, visar på en förvånansvärt dålig förståelse för marknaden och dess mekanismer. Att förtydliga kvalitetskraven skulle kunna leda till förbättrad verksamhet och begränsa marknaden för de värsta avarterna av oseriösa aktörer. Det är varje bolags mål, så även enligt aktiebolagslagen, att leverera mest värde till aktieägaren. Nuvarande modell medför större risker för att verksamheter, i syfte att hålla nere kostnaderna, skär ned på sådan kvalitet som är svårt att mäta och följa upp. Exempelvis genom att sänka eller utformar sin verksamhet för att dra till sig brukare som är förknippade med låga kostnader. Det finns också indikationer på att vinstsyftande företag har lägre personaltäthet än andra typer av utförare och att konkurrensen inom skolväsendet haft segregrande effekter eller bidragit till segregation. Det är också vår uppfattning, helt nödvändigt att komplettera kvalitetskraven med ökad insyn.

Nuvarande system har alltför starkt fokus på bolagens rättigheter och alltför lite stöd till medborgarnas rättigheter och friheter: den idag obefintliga möjligheten till insyn och kontroll måste stärkas. Företagens etableringsrätt går i nuvarande system före människors rätt till bra skola och vård. Det är för oss helt oacceptabelt.

Vi delar utredarens bedömning att det finns betydande risker med att ha aktörer som primärt drivs av vinstintresse inom den offentligt finansierade välfärden. Välfärdstjänsterna är inte vilka tjänster som helst. Deras grundläggande betydelse för medborgarnas liv och hälsa innebär att konsekvenserna vid olika slags misslyckanden kan bli stora. Vi önskar därför skicka med ett antal förslag för regeringen att titta närmare på:

Ska alla välfärdsverksamheter ha samma regelverk, eller kan det ge mer effekt med olika regler i olika branscher. Skolans "produkt" levereras under 9 år med en option på ytterligare 3 år, därefter tar det ytterligare ett antal år innan leveransen av utbildningen verkligen kan mätas. Däremot är leverans av vård av exempelvis benbrott eller många andra sjukvårdsinsatser betydligt lättare att mäta och ställa kvalitetskrav på. Därför kan det vara gångbart att ha olika regelverk gällande kvalitetsmätning och vinst för olika verksamheter inom välfärden.

Så länge finansieringen kommer från primärkommuner eller landstingskommuner måste deras avgörande inflytande vid etableringar säkras. Det är som idag helt oacceptabelt att skattepengar från exempelvis Nackabor kan hamna i andra kommuner där bolaget vill köpa skolor. En skattehöjning eller -sänkning som görs i en kommun får då inte samma effekt på välfärdsverksamheterna och därmed sätts delar av det kommunala självstyret ur funktion. Insyn på enhetsnivå behöver garanteras och kanske ställas mot utbetalning.

Konkurrensvillkoren måste vara likvärdiga, samtidigt som den offentliga verksamheten kompenseras för att de utgör garanten, exempelvis för alla elevers undervisning.